

Gospodar in gospodinja

LETO 1941

5. FEBRUARJA

STEVI. 6

Kako je nastala domača žival

Dayno, pred več tisoč leti, človek ni živel tako kot danes. Ni imel tople obleke in udobnega stanovanja, temveč je stanoval v skalnih votlinah in se oblačil v kože divjih zverí, ki jih je ubil. Trd boj za obstanek je naredil nanj svoj pečat. Bil je močan, velik, tršat, neustrašen in neprizanesljív. Hranil se je s plenom, ki si ga je sam priboril. Čakal, zalezoval in lovil je divjačino in se večkrat pomeril z divjimi zvermi. Kot orožje mu je služil oster kamen, kost ali čekan zverí. Ni obdeloval polja in ni še imel domačih živalí. Bil je lovec. Žena mu je pripravljala hrano in opravljala domača dela. S sosedi je bil v sovraštvu.

Nekoč je pračlovek ubil na lovu volkuljo. Ko se je približal plenu, je opazil majhno, nebolgljeno, zavaljeno živalco, ki je tekala in jadikovala okrog mrtve matere. Že je stegnil močno roko in zgrabil malega volčiča, da bi ga ubil. Prav takrat pa se je nečesa spomnil. Roka je popustila in oprežno je malčka spustil za nedra. Skrivnostno je stopil v skalno votlino in postavil volčiča pred otroka, ki se je igral v kotu na medvedovi koži. Sprejel ga je z veselim krikom. Živalca, ki je bila v začetku boječa in nezaupna, se je kmalu z njim sprijaznila in postala sta dobra prijatelja. Skupaj sta se igrala in si delila hrano. Tudi žena ga je včasih prijazno pogladila, le očeta se je bal mali volčič. Saj je vedno tako trdo gledal in kadar je govoril, se je votlina tresla. Volčček je rasel in dorastel v lepega volka. Odkazali so mu prostor pred votlino. Mikalo ga je nazaj v temne gozdove, vabili so ga zategli klici tovarišev po grapah, vendar ga je nekaj vezalo in zadrževalo pri človeku.

Nekoč je odšel gospodar na lov. Sosed, ki je že dolgo čakal ugodne prilike, se je priplazil k njegovemu domu, ga napadel in hotel izropati. Nezaupno ga je spremljalo dvojje zelenih oči in rahlo ren-

čanje. Na ženin krik in otrokov jok se mu je pognal za vrat. Težko je zahropel, ko so se mu zasadili močni zobje za vrat, a volčje čeljusti niso popustile. Ko se je gospodar vrnil in zvedel novico, je prvič prijazno pogledal volka in ga potrepil po glavi. Vdano ga je žival pogledala in se vlegla k njegovim nogam. Odslej ga je spremljal tudi na lovu ter mu poganjal in lovil. In človek je videl, da mu je žival koristna. Postala sta dobra prijatelja in nerazdružna tovariša. Tako je nastala prva domača žival, ki človeka varuje v temnih nočeh, ga spremlja na nevarnih potih, mu pomaga na lovu ter čuva čredo in dom. Pes spremlja gospodarja vdano in zvesto do današnjih dni.

Podobno si je človek udomačil druge domače živali. Kmalu je postalo okrog skalne votline bolj živahno. Votlina je postala preozka in okolica presiromašna za tako veliko družino. Preselil se je v dolino, poiskal svoji čredi dobrih pašišč in se je pomikal za njo. Postal je pastir. Večala in množila se mu je družina in čreda. Poiskal je rodovitno dolino ob reki, postavil sebi in čredi udobne prostore in se ni več dvignil. Začel je obdelovati polja in je postal poljedelec. Pomiril se je s sosedi, jim dajal kože in prejemal v zameno lepo rezljano orodje in orožje. Izmenjavali so si tudi domače živali, ki jih je bilo vedno več.

Niso bila vsa plemena enako sposobna, da si udomačijo živali. Eskimi so si udomačili samo psa. Nekatera črna plemena v Afriki niso udomačila nobene domače živali, ampak so jih prevzela od sosedov. Za domačo žival smatramo ono, ki daje človeku korist in se pod njegovim vplivom razmnožuje. Nekateri živali se sicer človeka privadijo in mu tudi koristijo, čutijo pa le, da so v robstvu in se ne plode, n. pr. slon. To niso domače, ampak udomačene živali, ki si jih mora človek vedno znova loviti in krotiti. Inž. J. P.

Najkoristnejše poljsko orodje in stroji

Danes je kmet zopet v položaju, da lahko, ali vsaj lažje kakor dosedaj, misli na to, da bi si kupil to ali ono orodje, ali celo stroj, ki mu še manjka. Kmet mora čase dobre konjunktore vedno do skrajnosti izrabiti, ker taki časi navadno ne trajajo dolgo, ampak se le prekmalu povrnejo leta krize, ko si kmet s težavo nabavi la najpotrebnejše stvari.

Če me bo kdo vprašal, kateri stroji so za našega kmeta na polju najkoristnejši, ki mu pa tudi najbolj manjkajo, bi odgovoril: sejalni stroj, kultivator in plugi za globoko obdelovanje zemlje. Začnimo s plugom.

Plug ima vsak kmet, ampak kakšen plug. Največkrat takega, da z njim komaj zorje svojo njivo dobro ped globoko, pa še to le s težavo, zlasti če ima ta plug leseno desko, kakršnih še mnogo vidimo. Živina in ljudje se pri tem mučijo, delo pa je kljub temu slabo opravljeno. Pa tudi železni plugi, ki jih imajo kmetje, so večinoma premajhni, tako da z njimi ni mogoče njive nekoliko globlje zorati. V tem pa je ravno bistvo dobrega obdelovanja zemlje. Ako orjemo zemljo vedno enako globoko in vedno le plitvo, ne bomo mogli nikoli računati na kako zvišanje pridelkov, zlasti pa bo vsaka suša in tudi vsaka preobila moča napravila veliko škodo. Rastlinske korenine ostanejo plitve in se slabo razvijajo, rudninske hranilne snovi v globokih plasteh pa se ne izkoristijo. Zato moramo jesensko oralo vedno zariti nekoliko globlje, kakor pa orjemo za pomladansko in jesensko setev. Za zimsko praho orjemo vsaj 20 cm globoko, vsake 4 leta pa bi morale biti vse njive 25 cm globoko preorane. Naš kmet pa orje navadno le okoli 15 cm globoko. Za to pa moramo imeti dosti velike pluge. Od železnih plugov, ki jih naročamo iz inozemstva in ki imajo (zlasti Sackovi) najboljši material, so plugi, ki moremo z njimi orati 25 cm globoko, označeni s številko D 8. Plugi s številko D 7 orjejo do 20 cm globoko, D 6 15 cm in D 5 do 13 cm. Plugov s številko D 6 in D 5 sploh ne kaže kupovati in bi jih bilo treba enostavno prepovedati uvažati.

Jesen pa moramo tudi zaorati hlevski gnoj, ki pa ne sme priti globoko v zemljo. Zato ne moremo hkrati globoko orati in zaoravati hlevski gnoj. Pri tem vam poma-

gajo posebni plugi, ki zemljo spodaj samo rahlija in nič ne obračajo. Tak plug nima deske, ampak samo dietast ali jezičast lemež ter visok, močan kozolec, ki je sprejda ostro robat, da lažje prodira v zemljo. Ako hočemo jeseni zaorati gnoj in hkrati zemljo globoko obdelati, potem gnoj najprej plitvo podorjemo, takoj za navadnim plugom pa gremo s plugom, ki zemljo globoko rahlija, ne da bi jo obračal.

Kultivator, ki ima na trikotnem ali štirikotnem okvirju nože oz. lemeže, s katerimi riše po zemlji in ki zemljo zelo dobro rahlija, je na kolesih, tako da lahko ves okvir z lemeži vred spuščamo na večjo ali manjšo globino. S kultivatorjem obdelujemo zorano zemljo, in sicer na večjo globino kakor z brano. Zlasti s pridom ga rabimo spomladi, ker lahko z njim in pa z brano zemljo, ki je bila jeseni preorana, popolnoma obdelamo, ne da bi jo bilo treba še enkrat orati.

To pa je spomladi celo boljše, kakor pa, če zemljo ponovno orjemo. Težka zemlja se namreč s kultivatorjem samo zrahlja in se nič ne stlači in ne zgnete; ako pa jo spomladi orjemo, se napravi na njej velike, trde grude, ki se le nerade razpuste in tako se nam zemlja ponovno stlači. Bolje pa je, da spomladi nič ne orjemo tudi za lahko zemljo, ker se zgornja plast manj izsuši in se bolje ohrani v zemlji zimska vlaga, kakor pa, če zgornjo plast s plugom obrnemo. Zato glejmo, da kolikor mogoče zaorjemo hlevski gnoj že jeseni in da vse njive jeseni nekoliko globlje preorjemo, da jih bimo lahko obdelovali spomladi samo s kultivatorjem.

Dobro pa je, če gremo pred kultivatorjem po njivi s tako zvano vlečo. To je preprosto orodje, ki obstoji iz nekaj lesenih tramičev, obešenih z verižicami drug za drugim. Ako prepletemo štirioglat lesen oklep, ki vanj vtaknemo nekaj povprečnih lat z vejami, in pritrdimo še zadaj trnjevo vejevje, dobimo prav tako porabno vlečo. Z njo najprej prevlečemo njivo takoj, ko se zemlja nekoliko osuši. S tem zemljo zravnamo in jo prav na površini čisto malo stisnemo, da se zgornja plast hitreje in nekoliko močnejše osuši. Ako nato obdelujemo zemljo s kultivatorjem, so grude, ki pri tem nastanejo, ravno primerno osušene

in se raže razpuste kakor pa, če bi malo osušeno zemljo takoj obdelovali z brano ali s kultivatorjem. To velja zlasti za težko glinasto zemljo.

Le, če je zemlja v zgornji plasti rahla, se ohrani v njej vlaga, ker ne vleče vode iz spodnjih plasti na površino, kakor se to godi, če je zemlja zgoraj zbita in trda. Čim debelejša je plast rahle zemlje in čim dalje ostane ta plast rahla, tem boljše je. To dosežemo s plugom za globoko obdelovanje in s kultivatorjem, skupno z vlečo.

Kultivator nam torej omogoči, da svojo zemljo bolje obdelamo in da dobimo z nje večje pridelke. Poleg tega pa spomladi s kultivatorjem zemljo tudi mnogo hitreje in lažje obdelamo ter lahko počakamo, da se primerno osuši. Kultivator pa tudi sicer s pridom rabimo pred vsako setvijo in je iz vseh teh razlogov tako potrebno in koristno orodje, da bi ga moral imeti vsak kmet, ravno tako kakor plug in brano.

Ing. P. S.

Oskrbujmo starejše sadno drevje!

Starejše sadno drevje moramo oskrbovati, če hočemo pridelati kaj več lepega sadja. Sadno drevje potrebuje za razvoj dovolj hranilnih snovi, sonca in zraka, da se lahko nemoteno razvija. Vendar vidimo pri nas nešteto posebno starejših sadovnjakov, ki so do skrajnosti zanemarjeni. Drevje je posajeno brez vsakega reda. V sadovnjaku najdemo suha, napol suha in polomljena drevesa, veje so pregošte, suhe, bolne ali drugače poškodovane. Takšni sadovnjaki nikakor niso v ponos našemu sadjarstvu, temveč je to znak zanikarnosti, gospodarske brezbrzičnosti in zaostalosti. Vse te kričeče napake bi sadjarji lahko odpravili iz naših sadovnjakov brez posebnih stroškov.

Od pozne jeseni do spomladi imamo čas, da uredimo sadovnjake. Že pri sajenju navadno delamo napake, ker sadno drevje pregosto posadimo in to napako je pozneje težko popraviti. Ko sadno drevje doraste, imamo namesto lepo urejenega sadovnjaka pravo goščo, kjer rastejo veje dreves vse navzkriž in sadovnjak je bolj podoben gozdu kot sadovnjaku, posebno še, če veje pravočasno ne razredčimo. Od takšnega sadovnjaka tudi ne moremo pričakovati dober pridelok. Prav tako moramo v pravilno urejenem sadovnjaku starejše sadno drevje oskrbovati. K oskrbovanju starejšega sadnega drevja spada predvsem oskrbovanje korenin, debela in drevesne krošnje. Oskrbovanje korenin je v tesni zvezi z gnojenjem, o čemer se bomo ob priliki še pogovorili. Danes bomo pa obdelali oskrbovanje debela in drevesne krošnje.

Deblo sadnega drevja se tekom let obda s staro odmirajočo skorjo, mahom in lišajem. Pod staro skorjo in mahom naj-

dejo različni sadni škodljivci varno zavetje. Zato moramo staro skorjo in mah v presledkih nekaj let odstraniti. Za odstranjevanje stare skorje, mahu in lišajev nam najboljše služi drevesna strgulja in žična krtača. Pri strganju ne smemo raniti lubja. Istočasno odstranimo tudi morebitne poganjke, ki rastejo iz debela in korenin pri zemlji.

Krošnja sadnega drevja ne sme biti pregošta. Vsaka tri ali štiri leta moramo krošnjo preredčiti. Predvsem odstranimo veje, ki se križajo in veje, ki rastejo v krošnjo. Vsako leto sproti pa odstranimo vse suhe, napol suhe ali drugače poškodovane veje. Dalje odstranimo vse veje, ki so jih močno napadli zalubniki, in veje, na katerih se bohota bela omela (ptičji lim). Odstranjene veje je najbolje na primernem prostoru sežgati. Za odstranjevanje vej je najbolj prikladna drevesna žaga; nikakor pa ne smemo vej odstranjevati s sekiro, ker s sekiro vej ne moremo gladko odsekati in lahko naredimo več škode kot koristi. Veje odžagamo tik ob deblu, tako da ne puščamo nobenih štrcljev. Na zgornji strani začnemo žagati vejo tik ob deblu in nato žagamo malo poševno ter odžagamo na spodnji strani vejo morda en do dva centimetra od debela. To je potrebno zaradi tega, da lahko odteka voda. Manjše rane zamažemo s cepilno smolo, večjo pa lahko premažemo s katranom, pri čemer pa ne smemo uničiti lubja, zato pustimo ob robu rane 1 cm nenamazan.

Prav tako moramo vsaka tri ali štiri leta drevesno krošnjo očistiti stare skorja mahu in lišajev, kakor smo to že omenili pri deblu. Kadar odstranjujemo skorjo in mah, pregrnemo pod sadnim drevjem

kakšno rjuho, da vse to pada na rjuho in potem vse te odpadke sežgemo. Naštetu dela lahko opravimo brez večjih izdatkov, le malo dobre volje je potrebno. Za vse tiste, ki teh del ne opravijo samovoljno, pa obstoja naredba o obveznem zatiranju sadnih škodljivcev in bolezni. Po tej uredbi morajo lastniki sadovnjakov vsako leto do 15. aprila očistiti svoje sadovnjake. Ako sadjar do 15. aprila tega ne stori, lahko občina ali okrajno načelstvo, ki sta dolžna skrbeti, da se ta naredba izvaja, odredi, da se sadno drevje očisti na račun lastnika. V naredbi je tudi predvideno, katera dela mora vsak lastnik sadovnjaka opraviti. Odstraniti mora iz sa-

dovnjaka vsa suha, napol suha, močno raskava in po zalubnikih napadena sadna drevesa. Vse suhe, napol suhe in po zalubnikih močno napadene veje. Očistiti mora sadno drevje stare skorje, mahu, lišajev, drevesnih gob in gnilih plodov. Odstraniti veje, kjer se je močno ukoreninila bela omela, odstraniti goseničja gnezda itd. Gotovo ta naredba ni namenjena dobrim sadjarjem, ki itak vse te ukrepe sami brez pritiska izvršijo. Čim nastopi ugodno vreme, pojdimo v sadovnjak in začnimo s čiščenjem sadnega drevja. Sadno drevje mora biti očiščeno pred zimskim škropljenjem, ker drugače zimsko škropljenje ni učinkovito. F.S.

Odbiranje kokoši oz. jajc za valjenje

Mesec marec je pred durmi in s tem tudi čas za valenje. V februarju, ko še ni dela na polju, posvetimo čim več pozornosti izboru petelinov in kokoši, katerih jajca bomo rabili za nasad.

Če smo vršili kontrolo nesnosti, nam ne bo težko odbrati dobrih nesnic; v vsakem primeru pa glejmo, da bomo odbrali za valjenje jajca tistih kokoši, ki so zdrave, primerno težke, najboljše nesnice in imajo primerno teža jajc, to je 55–65 g. Enako izberimo najboljše peteline, ki jih potem uporabljamo za parjenje z izbranimi kokošmi. Tako odbrano družino kokoši s petelinom popolnoma ločimo od ostalih kokoši; znesena jajca pa uporabljamo za valjenje.

Tisti, ki doma nima dobrih nesnic, naj skuša dobiti valilna jajca tam, kjer imajo dobre jajčarke, ker si bo na ta način najhitreje izboljšal svojo kokošjerejo.

Valilna jajca morajo biti mlada, sveža, kvečjemu 14 dni stara, pravilne oblike, dovolj težka (55–65 g), s trdo lupino in popolnoma snažna. Če je v kurnici nesnaga, so gnezda nesnažna in jajca umazana; taka jajca se morajo umiti v mlačni vodi in osušiti. Nepravilna jajca z dvema rumenjaka niso za valjenje. Jajca hranimo na zračnem prostoru. Ako naročamo jajca po pošti ali kako drugače, jih moramo pustiti 3 dni, da se umirijo in šele potem jih podložimo pod kokljo.

Inž. Ant. Matičič

Starši, bodite pravični?

Starši so skrbniki vseh otrok, ki jih imajo v zakonu. Njih dolžnost je, da skrbe za vse enako, da vsem enako kažejo svojo ljubezen. In čim večji je otrok, večje so skrbi in večje ljubezni in paznje je treba, da ostane in hodi otrok po pravih življenjskih potih.

Pa se le včasih zgodi, da ni tako. Prvi otrok, morda so ga več let zaman pričakovali, je večkrat najbolj ljubljen in miljen. V prvega stavijo starši vse, ves ponos očetovstva in materinstva, vso skrb in ljubezen. Ravnaajo se po besedah: »Prvi zlat, drugi železen, tretji pa...«

Kjer je tako, ni prav! Tu je vzgoja popolnoma zgrešena, in ta zgrešenost se

rada kasneje maščuje na otroku samem in na starših.

Poznam družino, ki ji je bil prvi sin vse in vse. Vse mu je bilo dovoljeno, starši so mu vse dovolili, zidali nanj vse mogoče. Poznejši otroci, sinovi in hčerke niso bili polovico tako ljubljani, kot ta prvi sin. Če je najstarejši nagajal mlajšim, so bili kregani mlajši, ki se niso znali tako spretno opravičiti in zlagati. Ko je bilo treba nasekati drv, jih je moral dve leti mlajši brat, ne on. Kadar je najstarejši prosil denarja, ga je dobil. Če je odrekel oče, mu je dala mati. In fant, ko so mu še dajali tako potuho, namesto da bi vsaj molčal, ko je prejel »kovača«, ga

Je pokazal ostalim bratom in sestram. Vse to napačno ravnanje staršev je šlo iz leta v leto dalje.

In kaj je rodilo? Med otroci samimi prepir in zavist, ko so videli, da so starši krivični. Kdo bolje vidi od otroka in kdo je ostrejši sodnik kot otrok?!

Drugo je bilo to, da staršem prvi sin nikdar ni vračal ljubezni, ki jo prejemal. Za vse zlato jim je vračal železo. Hvalječnost sploh ni poznal, staršev ni spoštoval, postal je zapravljiv, in ko se je skregal z domačimi, je odšel v tujino, da si tam služi kruh. Še pisal ni staršem nikoli.

Takrat so starši s krvavečim srcem spoznali svoj greh, ki so ga naredili s premehko vzgojo prvega, razvajanega sina.

Drugi otroci so bili me dseboj povezani v trdni družinski ljubezni in še bolj so bili skupni, ko so videli krivico, ki jim jo delajo starši.

Tega naj se dobro zavedajo starši pri vzgoji svojih otrok. Eden je podoben očetu, drugi materi, tretji stari teti ali staremu očetu. Eden je lep, brihten, drugi ni lep, zamerljiv, rad joka, tretji se v šoli težko uči. Različni so si po zunanosti, po značaju, po talentih. A vedita, oče in mati! Vsi so vajini, vsem sta dala življenje, isto rodbinsko ime, od vseh in za vsakega posameznega bo Bog nekoč terjal odgovor od vaju. Kako je žalostno, ko že v šoli opazimo, da starši niso pravični do svojih otrok.

Sestrica in bratec sta bila v istem razredu. Sestrica ni imela naloge. Zakaj ne? Morala je zibati mlajšo sestrico. »Kje pa si bil ti?« vprašam fanta. »Ta se je igral zunaj.« — »Pa vendar niti vse popoldne zibala?« — »Potem sem morala na pašo,« mi dekletce odgovori v joku. »In brat, kaj pa je ta delal, zakaj ni on pasel?« — »Ja, z atekom se je odpeljal, ko so šli z vozom k fari.« Deček se je igral, deklica čuvala sestrico, deček se je imenitno vozil pri očetu v koleslju, deklica pa je pasla kravo. Torej bi moral tudi fant več znati v šoli, ko je imel vse popoldneve prsto, medtem ko je deklica morala delati. Pa ni, nagajiv in razposajen je bil mnogo bolj kot deklica.

»Ti, reci no mami, naj rajši fant pase in enkrat sestrico ziba, pa se ti igraj in vozi,« sem ji rekla. »Potem bom pa doma tepena, če bom tako rekla,« mi v solzah odgovori učenka.

Ali je tako ravnanje pravilno? Kdor ljubezen seje, tudi ljubezen žanje. Težko verjetno pa je, če bosta ta starša žela ljubezen pri sinu, saj te ni ljubezen, ampak potuha in krivično zapostavljanje.

Zelo lepo pa se mi je zdelo tole: moja znanka ima štiri otroke. Dva dečka, dve deklici. Ena deklica je bila rojena, ko je bila mati ves čas zelo bolna. To je vplivalo na zarod in otrok ni duševno tako razvit kot ostali, četudi je telesno prav prikupno dekletce. Ko sem bila nekoč pri njej, mi reče: »Mož ima najraje Bernadko. Vedno je poleg njega in najbolj skrbi zanjo. Pravi, da revica itak ne bo imela ničesar dobrega v življenju, naj ima vsaj zdaj več ljubezni staršev.«

Tu je izjema, ki je popolnoma opravičena. Otroci itak radi zapostavljajo manj brihtnega od sebe. Ko pa jim oče razloži, kaka revica je sestra, ki nima tako bistrega razuma kot drugi, bo počasi dosegel, da bodo tudi otroci vzljubili sestrico, ji ne bodo več nagajali in ji lajšali življenje tudi potem, ko staršev ne bo več.

Res zaleže enemu trda beseda več kot drugemu klofuta. Eden ne umaže obleke, ne strga čevljev tako hitro kot drugi, a kadar delite toplo besedo in ljubezen, vzemite najbolj natančno mere in merite vsem enako; da ne bodo otroci še v poznih letih očitali drug drugemu: »Kaj ti, ko si bil ljubljeneček materi ali očetu in si lahko našpilal vse, tepen sem bil pa jaz za tvoje grehe.«

G. L.

KUHINJA

Črna redkev kot solata. Redkev olupim, operem in zribam na strgalniku ali skrhlijam na krhlače. Redkev zabelim z oljem in kisom ter serviram s koruznim ali rženim kruhom. Tako pripravljeno redkev potresemo lahko na kuhano fižol, katerega poprej nepravim z oljem in kisom. Črna redkev je zelo trava jed, ker vpliva prijetno na ledvice in vranico.

Kisla repa. Da bo repa mehka, je prvi pogoj, da prav hitro zavre. Zato jo prav malo zalijem z mrzlo vodo. Pač pa imam pripravljen krop, s katerim jo potem zalijem, kolikor treba. Ko repa nekaj časa vre, ji primešam v mlačnem mleku zgodljane moke in jo takoj zabelim z mastjo, v kateri sem zarumenila odrezek čebule ali pa celo šalotko. Potem pustim repo še toliko časa vreti, da je mehka. Pred serviranjem poberem čebulo iz aja.

GOSPODARSKE VESTI

ŽIVINA

Kranj. Na rednem ponedeljskem sejmu dne 27. januarja so imeli na sejnišču 24 volov (prodali 18), 24 krav (12), 9 telet (9), 3 junice (2), 1 bika (1) in 32 prašičev (20). Cene so bile naslednje: voli: I. vrste 9.50, II. vrste 8.50, III. vrste 7.25; telice: I. vrste 9.50, II. vrste 8.50, III. vrste 7.25; krave: I. vrste 8.25, II. vrste 7.25, III. vrste 6; teleta: I. vrste 13, II. vrste 12; prašiči: špeharji 16.50—17, pršutarji 15—16 din za kilogram žive teže. Surove kože: goveje 26, telečje 30, svinjske 18—20 din za kilogram.

Radovljica. Iz radovljiškega okraja poročajo, da so bile tam živinske cene sredi januarja t. l. sledeče: voli: I. vrste do 10.50, II. vrste 8.50, III. vrste 6—7; telice: I. vrste 10, II. vrste 8, III. vrste 7; krave: I. vrste 8, II. vrste 6.50, III. vrste 6; teleta: I. vrste 12.50, II. vrste 10; prašiči: špeharji 18, pršutarji 15 din za kilogram žive teže. Surove kože: goveje 25, telečje 24, svinjske 16 din za kilogram.

Brežice. Po zadnjem poročilu so bile cene živine v brežiškem okraju v mesecu januarju sledeče: voli: I. vrste 9, II. vrste 8, III. vrste 7; telice: I. vrste 8.75, II. vrste 7.75, III. vrste 7; krave: I. vrste 8, II. vrste 7, III. vrste 5; teleta: I. vrste 10, II. vrste 9; prašiči: špeharji 16, pršutarji 13.50 din za kilogram žive teže. Surove kože: goveje 18, telečje 20, svinjske 10 din za kilogram.

Črnomelj. Po zadnjem poročilu so bile cene živine v črnomaljskem okraju meseca januarja takele: voli: I. vrste 8.50—9; II. vrste 7.50—7.75, III. vrste 6.75—7; telice: I. vrste 7.50—8, II. vrste 6.50—7, III. vrste 6—6.25; krave: I. vrste 7.50—7.75, II. vrste 6.50—7, III. vrste 6—6.25; teleta: I. vrste 11—12, II. vrste 9—9.50; prašiči: špeharji 12—12.50, pršutarji 14—15 din za kilogram žive teže. Surove kože: goveje 18, telečje 20, svinjske 8 din za kilogram.

Slovenji Gradec. Po podatkih od 24. januarja so bile cene živine v okraju naslednje: voli: I. vrste 7—8, II. vrste 6, III. vrste 4—5; telice: I. vrste 8, II. vrste 7, III. vrste 5; krave: I. vrste 6, II. vrste 5, III. vrste 4; teleta: I. vrste 8—9, II. vrste 7—8; prašiči: špeharji nimajo cene, pršutarji 17 din za kilogram žive teže. Su-

rove kože 23, telečje 31, svinjske 15—16 din za kilogram.

Ptuj. Na sejmu dne 21. januarja, kamor so prignali skupno 424 glav živine, prodali pa 170 glav (od teh 8 volov v Nemčijo), so bile cene živine tele: voli: I. vrste 9, II. vrste 8, III. vrste 7.50; telice: I. vrste 9, II. vrste 8, III. vrste 7; junci: I. vrste 7.25, II. vrste 7, III. vrste 6; krave: I. vrste 7.50, II. vrste 5—6, III. vrste 4.25 din za kilogram žive teže. Na svinjskem sejmu naslednji dan (22. januarja) so veljali pršutarji 12—13, debele svinje 13.50—15, plemenske svinje 10—11.75 din za kilogram žive teže. Mladih prašičkov ni bilo na trgu.

LES

Po službeni tečajnici ljubljanske borze z dne 31. januarja so bile cene lesa na borzi, kakor je spodaj navedeno. Razumejo se za 1 kubični meter, franko vagon nakladalna postaja. V prosti trgovini utegnejo biti nekaj višje.

Smreka-jelka: hlodi I/II 300—350, brzojavni drogovi 250—300, bordonali 330—360, filerji 310—350, les za celulozo (okroglice), belo čiščen 245—265 din, kratice 80—90 din za 100 kg.

Bukev: hlodi I/II od 30 cm dalje 240—290, hlodi za furnir čisti od 40 cm naprej 290—340, deske-plohi naravni 330—620, parjeni 450—730 din.

Hrast: hlodi I/II od 30 cm dalje 310—460, bordonali 850—1100, frizi 1000—1350 dinarjev.

CENE

Kranj. Žito: ječmen 425, rž 425, oves 375—400, koruza 375, fižol 700—900, krompir 175—200, lucerna 150, seno 150, slama 100; moka: pšenična enotna 550, niča 900, koruzna 550, ajdova 750—1000, koruzni zдроб 650 din za 100 kg; meso: govedina 15—18, svinjina 24, slanina 26, svinjska mast 28.50—30, volna: neoprana 84—88, oprana 100 din za kilogram. Mleko 2.50—3 din liter, surovo maslo 48—52 din kg, drva 1 prm 180—185 din.

Brežice. Žito: pšenica 325, ječmen 275, rž 300, oves 350, koruza 300, fižol 425, krompir 180, lucerna 125, seno 100, slama 60 din za 100 kg; meso: goveje 15—17, svinjsko 20—22, svinjska mast 30, slanina

25, med 20 din za kilogram. Vino navadno pri vinogradnikih 10—12, finejše sortirano 16 din za liter.

Črnomelj. Žito: pšenica 400—420, ječmen 380, rž 400, oves 380—400, koruza 380—400, fižol 600—700, krompir 150, seno 125—150, slama 60—75 din za 100 kg; meso: goveje 16, svinjsko 20, svinjska mast 28—30, slanina 26—28, surovo maslo 44 din za kilogram; drva 100—105 din za 1 prm.

Vprašanja in odgovori

S. A. iz K. Milo iz kuhinjskih odpadkov. Za izdelovanje mila sta potrebni dve bistveni sestavini: tošča in lužni kamen. Izmed tošč je najboljši loj, v mešanici z lojem pa se da uporabiti vsaka mast, čeprav je pokvarjena ali od živali, ki so bile v sili zaklane. Tudi mast, ki se pri umivanju posode nabere na pomijah lahko posnamemo in uporabimo za izdelovanje domačega mila.

Doma napravite milo na ta-le način:

Pred kuhanjem precvri maščobo, da izgubi odvisno množino vode in da lahko odstranijo ocvirke. Milo kuhaj v velikem loncu ali kotlu. Pološčena ali emajlirana posoda ni za kuhanje mila, ker se rada pokvari. V lonec nalij 9 litrov mlačne vode, prideni 3 kg loja, pol kilograma lužnega kamna, četrt kilograma terpentina ter dva praška za peno, ki se dobe v drogeriji odnosno če teh praškov nimaš, vzameš zavojček »Radionac«. Lonec potisni na vroče, da mešanica polagoma zavre. Ko je zavrela, zelo pazi, da ne vzkipi ter med enakomernim vrenjem ves čas pridno mešaj. Če je mešanica enakomerno vrela, je milo v dveh urah kuhano, kar se prepričajš na ta-le način: kuhalnico s katero mešaš, večkrat dvigni, da zmes od nje kaplja. Če se zmes na zraku primerno strdi, je milo dovolj kuhano, ali pa kani nekaj kapljice vroče zmesi na mrzel krožnik ali železo. Ako so se kapljice strdile, da so elastične in ne trdo krhke, je milo pravilno kuhano. Ko si se na ta način prepričal, da je milo dovolj kuhano, ga stresi v leseno posodo, škaf, zabojček, predal od mize ali kakršno koli drugo primerno posodo, ki ne pušča, postavi na hladno, da se strdi in nato zreži na primerne kose.

Kuhanje domačega mila je sicer preprosta zadeva, vendar potrebuje nekoliko vaje in pazljivosti, da zmes vre enakomerno, da jo med kuhanjem mešaš in skrbno paziš, da ne vzkipi. Če je vzkipelo, je šlo v zgubo toliko snovi, da se potem milo ne strdi in dobiš le malo trde tvarine, ostalo pa je redka gošča, ki

jo uporabiš pri pranju ali umivanju posoda itd.

Če kuhaš milo iz različnih maščob, n. pr. pokvarjene prašičje masti, olja ali masti, ki si jo nabral na pomijah, ali kjer koli, prideni vedno dve tretjini loja, da se ti bo milo zares posrečilo.

P. P. S. Zaseko, ki ste jo pripravili na zalogo ste preveč osolili, tako da ni porabna. Na kakšen način bi si mogli pomagati? — Gotovo ste že zapazili pri cvrenju zaseke, da ostane navadno spodaj v posodi nekaj soli. Če mast previdno odlijete, ostane sol v posodi. Pomagajte si tudi sedaj s tem, da precvrete vso zaseko in stopljeno mast odlivate v posebno posodo. Na ta način boste odstranili velik del odvečne soli. Tudi ocvirke skušajte ločiti od soli. V slučaju, da bo mast še preveč slana, ji primešajte nekoliko dokupljene ali izposojene masti, ki je pa nikar ne solite.

Veterinarski nasveti

Gobavost ali bradavičavost krave. Vsa krava ima vse polno bradavic, nekatera od teh doseže veličino hruške. Površina bradavic je hrapava in pokrita s krastami. Kako bi bradavice odstranili? — Najsigurnejše odpravi bradavice strokovnjak-veterinar tako, da jih izreže in izžge. V kolikor se ne bi mogli odločiti za ta korak, poskusite kravi dajati dnevno po 3 dkg grenke soli, raztopljene v vodi. Priporočljivo je tudi dajati živali kvas. Večje bradavice, ki imajo pecelj, lahko tudi podvežete s svileno nitjo ali tudi s struno. Samo mazanje z raznimi tekočinami ne zadostuje.

SEJMI

do 2. marca

24. 2.: živ. in kram. Moravče, Studenec pri Krškem; živ. in kram. Št. Vid pri Stični—Radohova vas, Cerknica; živ. Lesce; živ. in kram. Moravče, Bučka, Žubna Sv. Lenart pri Slov. Gradcu; svinj. Središče; živ. in kram. Kozje, Laško, Rogatec, Slov. Bistrica. — **25. 2.:** svinj. Ormož; konj. in gov. Maribor; živ. Rajhenburg, Blanca; svinj. Dol. Lendava; živ. in kram. Beltici; živ. in kram. Šmarjeta(?). — **26. 2.:** svinj. Celje, Ptuj, Trbovlje. — **27. 2.:** živ. in kram. Toplice, Ig, Velenje; svinj. Turnišče. — **28. 2.:** gov. in kram. Vel. Cirkni; svinj. in drobna. Maribor. — **1. 3.:** gov., svinj. in kram. Boštanj; živ. in kram. Vuzenica; svinj. Brežice, Celje, Trbovlje, Križevci; živ. in kram. Krka (Videm), Nova vas; živ. Marenberg. Planina pri Jelšah, Slov. Konjice, Trbovlje (živila in praš.).

PRAVNI NASVETI

Sosedomo gnojišče pod kuhinjskim in sobnim oknom. T. J. Za vašo hišo ima sosedomo gnojišče, ki je odprto in od katerega se širi neznosen smrad. Poleti je pa tam okoli polno muh. Vprašate, ali res ni mogoče soseda prisiliti, da bi gnojišče tako uredil, da ne bi okuževalo okolice. — Obrnite se na domačo občino, ki bo že našla sredstva, da soseda prisili, da gnojišče uredi tako, da bo odgovarjalo higienskimi in zdravstvenimi zahtevam. Če je zaradi tega gnojišča v znatni meri oteženo bivanje v vaši hiši, bi tudi lahko proti sosedu nastopili sodno pot.

Drevo na vaški zemlji. T. J. Na vaškem zemljišču raste več sadnih dreves, ki si jih lasti en vaščan. Vprašate, ali je res samo en vaščan upravičen obirati sadje z dreves, ki rastejo na vaškem svetu. — Drevesa so last tistega, ki je lastnik zemljišča na katerem rastejo. Niste povedali, zakaj si en vaščan lasti sadje. Morda trdi, da je zemljišče z drevjem vred priposestvoval. Če je temu tako, mu seveda uživanje tistega zemljišča in dreves ne boste mogli preprečiti.

Plača ob času orožnih vaj. O. M. Vprašate, ali je mojster dolžan plačati pomočnika ob času orožnih vaj. Mojster neče o tem ničesar slišati, pomočnik se ga pa boji terjati. Kaj storiti? — Po predpisih obrtnega zakona mora mojster plačati službene prejemke pomočniku za čas štirih tednov orožnih vaj, ako je bil pomočnik pred tem vsaj nepretrgoma eno leto pri mojstru v službi, in ako za čas orožnih vaj, ne prejema od države ustrezne odškodnine. Če se mojster sam ne zmeni za plačilo, ga mora pomočnik pač terjati. Če mu kljub temu ne plača, ga pomočnik lahko toži.

Koliko stane davčna karta. D. K. V. Tudi za postrežnico si mora službodajalec do konca januarja vsakega leta nabaviti davčno karto, ki znaša 30 din. Poleg tega zneska mora plačati še 25 din za banovinski bednostni sklad, 3 din za obrambni prispevek in 2 din za izdelavo karte. Skupaj torej stane davčna karta 80 din.

Taksa za odlikovanje. F. B. Odlikovanje stili bili in morate plačati predpisano takso. Vprašate, kako bi dosegli, da bi vas oprostili plačila takse za odlikovanje. — Obrnite se s prošnjo za oprostitve takse na onega ministra, po čigar predlogu ste dobili odlikovanje.

Bolezen in orožne vaje. S. L. Bolni ste in se bojite, da vas ne bi poklicali na orožne vaje. Vprašate, ali bi v tem primeru zadostovalo, da pošljete zdravniško spričevalo vojaški oblasti. — Če boste vpoklicani na orožne vaje, se morate vpo-

klicu odzvati. Če ste bolni boste to povedali ob nastopu orožnih vaj zdravniku dotične vojaške edinice, kamor boste dodeljeni. Če vas bo spoznal za nesposobnega, vas bodo verjetno poslali domov.

Zaprla pot. R. K. Č. Če vas bo sosedomo tožil, ker ste zaprli pot, ki se vam zdi nepotrebna, bo pač sodišče razsodilo o obstoju služnostne pravice. Ne moremo vam povedati, kako bi pravda izpadla. Za zemljiške služnosti in torej tudi za pota, velja načelo, da mora vsaka služnost služiti v svrhu koristnejšega in udobnejšega uživanja zemljišča s katerim je zvezana (v vašem primeru sosedomovega zemljišča). Tudi to vprašanje bo predmet sodne presoje, ako pride do pravde.

Odpravnina po bratu. K. I. P. Po vašem bratu, ki se je leta 1924 smrtno ponesrečil v Nemčiji, hočete dobiti odpravnino. — Nam se zdi, da sploh nimate pravice do kakšne rente, ker vas pokojni brat ni vzdrževal in tudi niste živeli z njim v skupnem gospodinjstvu. Pogreb-nino so pa verjetno prejeli tisti ljudje v Nemčiji, ki so bratu oskrbeli pogreb. Tudi se nam zdi, da je uveljavljenje vaše dozdnevne pravice po 16 letih prepozno. Po naših zakonih gotovo, po nemških pa najbrže tudi. Prošnja na g. Hitlerja se nam zdi povsem neumestna. — Radi podrobnih pojasnil pa se obrnite na izseljeniški komisariat banske uprave v Ljubljani.

Nezanesljiv brat. C. A. Sv. K. V letu 1945 bo zapadla v plačilo dediščina, ki jo je dolžan izplačati brat kot prevzemnik posestva. Če bratu ne zaupate in se bojite, da bi posestvo prodal in denar porabil, potem se morate za svojo terjatve zemljknižno zavarovati. Na uradni dan predlagajte pri sodišču predznanbo zastavne pravice v korist vaše terjatve na temelju posojila. Plačati boste morali le tozadnevne kolke.

Služnostno stanovanje. F. V. N. Brat ima vključeno služnostno pravico stanovanja na hiši št. 5. Če je gospodar hiše št. 3 podrl, je dolžan bratu preskrbeti drugo primerno stanovanje, kakršno je bilo pač preje v nepodrti hiši. Tudi se lahko brat dogovori z gospodarjem glede odkupnine stanovanjske pravice. Višina odkupnine je predvsem odvisna od bratove starosti: čim starejši bo, manj bo vredna njegova stanovanjska pravica, ker bi jo verjetno toliko manj časa užival.

Prasičji želodec. J. A. Ni nobenega predpisa, koliko da sme tehtati svinjski želodec, če se prodaja prasiča po živih teži. Ponekod je običaj, da se želodec po zakolu stehta in odračuna od teže, drugod pa je zopet tako, da se sme prasič nakrmiti zvečer pred tehtanjem le s tekočo hrano. Je pač stvar dogovora, kako prodaste prasiča.